

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐԾՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԶ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 22, 1893

ԹԻԻ 38

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երեւ
Աստուածային Համակրութիւն	297
Հանգարտ Կենարու Ժամանակը	297
Արարչութեան Մենչեւ Աբրահամ	298
Աշխարհիւ Հնագոյն Գիւրքը	299
Հորին Ապականեալ Օգը Պարպելու Հե- տաքերաշարժ Եղանակ	300
Այլապէս	300
Թղթակցութիւնք	300
Վշտաց Հովիտը	301
Ամենակարեւոր Ստացուածք Մարդոյ	302
Հայ Ժողովրդեան Հին Գրուածքներէն	302
Թամիզ	303
Հանդէս Գաղաթական	304
Գրամական	304

ԱԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատա-
րակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար
կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4
մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրու-
թեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարս:

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան
և բոլորատարութեան պատկանեալ ամէն
գրութիւնը պարտին ուղղութիւն առ. Մր. Հ.
Ս. Պարմըմ, Ամերիգան խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միեմորալ Ընկերութեան կողմէն

ձ. Բ. Կրիւն, ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՄԵՐՄ, ՏԵՐԵՐԵՐ-ԽՐԱԳԻՐ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿՐՈՒԹԻՒՆ

Բարեկամ մը ունիմ որ խրիմու պա-
տերազմին մասնակցած է: Սա անգամ
մը պատմեց ինձ թէ ինքըման վերտա-
ռութիւնը կրող միտալ մը ընդունած էր,
վասն զի ինքըմանի ճակատամարտն
եղած էր իւր գլխաւոր ճակատամարտը:
Սակայն ըսաւ թէ այս ճակատամարտին
մէջ ամենէն սրտառուչ բանն էր իւր
մէկ բարեկամին քաջութիւնը, որ իւր
քով կեցած կը պատերազմէր: Թնդա-
նօթի ուսմբ մը կը տանի անոր սրունք-
ներէն մին, բայց քաջ զինուորը անմի-
ջապէս կը ցատկէ և ծառէ մը բռնելով
սուրը կը քաշէ մինչև իման պատերազ-
մելու պատրաստ: Մնմիջապէս ուրիշ
ուսմբ մը կը գայ և միւս սրունքն ալ
կը տանի: Չինուորները հիւանդանոց
կը տանին զնա վիրաւորուած և արիւ-
նաթաթաւ վիճակի մէջ, յոյս չունենա-
լով թէ կրնար ապրիլ: Սակայն զար-
մանալի էր որ վերստին առողջացաւ,
և երբ միտալներու բաշխման օրը եկաւ,

զնա իւր պատգարակով տարին վեհ.
Թագուհւոյն առջև: Միւս զինուորնե-
րուն միտալները նորին վեհափառու-
թիւն իւր քարտուղարին ձեռամբ տուաւ,
սակայն երբ տեսաւ այս մարդը որ
պատգարակով կը բերուէր և շատ նի-
հար ու տեղոյն կ'երեւէր, ելաւ իւր
գահէն, ծռեցաւ և իւր իսկ ձեռքով
անոր կուրծքէն անցուց միտալը, մինչ
իւր արտասուքը անձրևի նման կ'իջնէր
քաջ զինուորին երեսին վրայ:

Կը յուսամ թէ այսպէս պիտի ըլլայ
մեզմէ շատերուն: Աստուծոյ ներկայու-
թեան պիտի ընդունուինք, Անոր դէմ
առ դէմ պիտի դանդաղենք, Նա իւր
գահէն ելլելով յառաջ պիտի գայ
զմեզ ընդունելու համար, և երբ Անոր
երեսը նայինք, ամէն աշխարհային պա-
տիւներ իբրեւ ոչինչ պիտի երեւին մեզ,
վասն զի մեզ համար կատարեալ վար-
ձատրութիւն պիտի ըլլայ զնա տեսնել
իւր բոլոր վայելչութեամբ:

ՀԱՆԳԱՐՏ ԿԵՆԱԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

(Պատ. Տր. Բայր)

“Մունճ եղայ ու բերանս չբացի,
վասն զի դուն ըրիր” (Սաղ. ԼԹ. 9):

Ինչո՞ւ համար լուռ կեցաւ այն օրերուն
ամենէն քաղցրանուագ երգիչը: Արդեօք
պատճառն ա՞յն էր որ իւր սիրտը շատ
ընկճուած էր և չէր կրնար խօսիլ: Ար-
դարեւ կան պարագաներ յորս մեծ վիշտ
մը անխօս կ'ընէ վշտացեալը: Սովորա-
բար վշտի ամենէն անոյս տեսակն է
այս: Սակայն Գաւթի լուռութիւնը բոլոր-
ովին տարբեր պատճառի արդիւնք էր:
Նա լուռ կը մնայ իբրեւ որդի հպատա-
կելով իւր երկնաւոր Հօր պատիժներուն:
Նոյն հնազանդող հօգին էր որ ԵՖՂ
Գոլէճի նախագահ Ուլիի դրեւ տուաւ
այն յիշատակարանին վրայ որ կը ծածկէ
կարմրախտի մէկ հարուածով իրմէ առ-
նուած բոլոր զաւակաց մարմինները,
“բերանս չբացի, վասն զի դուն ըրիր”:

Երբ ճշմարիտ քրիստոնեայ մը երես
առ երես կու գայ սա ահաւոր իրողու-
թեան թէ Աստուած է իրեն դիմաց
եղողը, յայնժամ նեղութիւնը բոլորովին

տարբեր երեւոյթ կը ստանայ: Երբ կը
տեսնէ թէ Աստուծոյ ձեռքն է իւր
կենակին վրայ դրուածը, պատրաստ է
ձեռքը բերանին վրայ դնել և լուռ
կենալ: Փառաւոր դիւտ մը կ'ընենք
երբ Աստուծոյ ձեռքը կը նշմարենք
կա՛մ մեծ ուրախութեան մը կա՛մ մեծ
ցաւի մը մէջ: Մարդու մը տուած
մնասը կրնայ զայրացունել զմեզ. կըր-
նանք վէճ հանել իւր անհոգութեան
համար կամ զնա յանդիմանել իւր
անգթութեան համար: Սակայն երբ
կ'ըմբռնենք թէ մեր երկնաւոր Հայրն է
պատժոյ հարուածը տուողը, յայնժամ
մեր պարտականութիւնն է լուռ մնալ
քաղցր հնազանդութեամբ: Խիստ հար-
ցաքննութիւններ օգուտ չեն ըներ մեզ,
վասն զի Աստուած իւր գաղտնիքները
կը պահէ: Ըմբոստ գանդաւորներ կը ծա-
ռայեն միայն դրդուել մեր արդէն ցա-
ւած սիրտը: Որչափ հեռին երթանք
և որչափ ճիգ ընենք, դարձեալ պիտի
չկրնանք սա ահաւոր ճշմարտութենէն
անդին անցնիլ — Աստուծոյ ընդ-
էն երբ այդ ճշմարտութեան հասնինք, և
մեր աչքերն անոր ուղղութիւն և անոր վրայ
ուղիղ կերպով նայինք, յայնժամ կը
սորվինք թէ ինչու համար մեր շրթունք-
ները վաղեմու ենք լուռ հպատակու-
թեամբ:

1. Առաջին բանը զոր կը սորվինք սա
է թէ աստուծոյ Հայր մը ըրած է զայն,
և ուստի անուշադրութեան սխալ չկրնար
կենալ հարուածին մէջ: Անշուշտ ինձ
նման կարճատես արարած մը չկրնար
գիտնալ թէ ինչու կամ ինչ պատճա-
ռաւ եղաւ: Ինչպէս քու վոքրիկ զա-
ւակդ չկրնար հասկնալ սենեկիկ ժա-
մացոյցին ներքին դրոշմութիւնները,
ճիշդ նոյնպէս ես չեմ կրնար հասկնալ
Աստուծոյ ինձ հետ ունեցած վարմանց
խմբատութիւնը: Տղադ ժամացոյցին կը
նայի և կը տեսնէ այն թիւը որ կը ցու-
ցնէ իրեն թէ դպրոց երթալու ժամա-
նակ է: Խրոզութիւնը բաւական է իրեն
համար, և չջանար ժամացոյցին երեսին
ետեւ նայիլ: Աստուծոյ նախախնամա-
կան անօրինութիւնը գաղտնեայ մէջ

ծածկուած են: Նա ինքզինքը ծածկող Աստուած է: Բացատրութիւն պահանջելու իրաւունք չունինք, և եթէ պահանջենք ալ, պիտի չստանանք: «Հանդարտ կեցէք ու ճանչցէք որ ես եմ Աստուած»: Ճակատագրի կոյր հաւատը չէ այս. գիտակցական վստահութիւն է որ գիտէ թէ «Ե» կը վստահի: Ոչ մէկ մարդկային ծնող պարտք կը դրայ իւր զաւակին բացատրել իւր գործերուն պատճառները, և մեր երկնաւոր Հայրը երբեք խոստացած չէ պատասխանել մեր բոլոր հարցմանց: Միայն խոստացած է մեր պէտքերը լեցունել, և հաւատացեալը պարտի լռութեամբ ընդունիլ Ասոր խօսքը երբ կ'ըսէ, «Ամէն բաները բարիի գործակից կ'ըլլան անոնց որ Աստուած կը սիրեն»:

2. «Դուն ըրիր» խօսքին մէջ ծածկուած ուրիշ թանկագին ճշմարտութիւն մը ևս կայ: Վասն զի այսու ըսել կ'ուզուի թէ ոչ միայն ամէնիմաստ, այլ նաև Բարեպաշտ Հայր մը ըրած է: Յոյժ պատուական գիւտ մ'է այս, վասն զի աւելի յօժարութեամբ կրնանք կրել ու է ներշնչութիւն երբ ապահով կ'ըլլանք թէ հարուածը սիրոյ արդիւնք է: Սէրը երբեք անիրաւութիւն չընէր մեզ: Սէրը երբեք անհոգ անգթութեամբ չչարչարէր զմեզ: Սէրը երբեք մէկ աւելորդ բեռ չդնէր մեր վրայ: Ամէն բեռ որ մեր վրայ կը դնէ՝ զմեզ աւելի զօրացունելու համար է: Թէև այն սէրը ամենէն միջին գաղտնեայ և ամենէն ծանր հարուած է: Երբ մեր սիրտը անհոգ և անգթ է, վասն զի այդ սէրը չխնայեց Որդւոյն, այլ մեր ամենուն համար մահուան մատնեց զՆա: Քրիստոնեայ մը, որ Աստուծոյ ձեռքէն հարուած կ'ընդունի, հաւանորէն պիտի ըսէ, «Չեմ կրնար հասկնալ թէ գորովայն Հայր մը ինչպէս այս տեսակ վարմունք կրնայ ունենալ ինձ հետ»: Բարեկամս, այս աշխարհի մէջ չէ որ գաղտնիքներ պիտի պարզենք կամ Աստուծոյ բացատրութիւններ պիտի ընդունինք: Հոս «որպէս թէ հայելիի մէջ կը տեսնենք» աղօտ կերպով, կամ եթէ բնագրին բառական թարգմանութիւնն ընենք, «առեղծուածով կը տեսնենք»: Երկինքն է առեղծուածներ բացատրելու տեղը: Մեզ ապահովութիւն տրուած է թէ հոն անանկ պիտի ճանչնանք, ինչպէս որ ճանչցուեցանք (Ա. Կոր. ԺԳ. 12):

3. Այս աշխարհի մէջ մեր ուսուցիչ Աստուծոյն մեծ նպատակն է նկարագրել զարգացում: Կրնայ դպրոցն է այս: Դու և ես վերջը աշակերտներ ենք: Եթէ մեզ թողուէր մեր ուղածն ընել, յաւելման և բազմապատկութեան խընդիրներէ զատ ուրիշ խնդիր պիտի չլուծէինք: Մեր ամէնիմաստ և գորովագութ Ուսուցիչը երբեմն բաժանման և հանման համար շատ դժուար դումար-

ներ կու տայ մեզ, և մեծ բացեր յերևան կու դնէ մեր եկամուտներուն, մեր ընտանեայ և մեր սիրական ծրագիրներուն մէջ: Երբ մեր Տէրով և Փրկչին նման Ուսուցիչ մը կը խօսի, Ասոր որդին պարտի լռել: Երբ դժուար դասեր կու տայ մեզ, պարտիմք սորվիլ զայն: Երբ խրատու դաւադանք կը դործածէ, պարտիմք հպատակիլ: Սորվելու դժուարագոյն դասն է թողուլ որ Աստուած իւր ուղածն ընէ: Մեր ուղեղներն այնքան մեծ չեն որ կարենան ըմբռնել Նախախնամութեան գաղտնիքները: Սակայն մեր սիրտերը կրնան վստահիլ Աստուծոյ և ըսել, «Մունձ կը կենամ, բերանս չեմ բանար, վասն զի դուն ըրիր»:

Ներշնչութեան մէջ լուռ կենալու շնորհը ամենէն հազուագիւտ և դժուարին շնորհներէն մին է: Սակայն նոյն ատեն Աստուծոյ ամենէն հաճելի եղածներէն մին է և ամենէն աւելի կը նպաստէ քրիստոնէական նկարագրի զօրութեան և դեղեցկութեան: Մեզմէ ոչ ոք կը սիրէ ներշնչութիւն կրել, և մենք ամէնքս կը դողանք վերաբոյժին վերաշափը կամ դանակը տեսնելով: Սակայն երբ անհուն Սէրը պարապած է անձնասիրական բաղձանք մը կամ ախտացեալ անդամ մը կտրելու, մեր պարտականութիւնն է հպատակիլ: Վերաբոյժը հիւանդանոցի մէջ եղող հիւանդին կ'ըսէ, «Հանդարտ կեցիր, բարեկամ, վասն զի անհանդարտութիւնը կրնայ սխալ կրտսրուածներու պատճառ ըլլալ և գործողութիւնը դժուարացունել»: Եթէ քաջ հիւանդն խնայողութիւն ունի, պիտի ըսէ, «Տղթոր, ուղածիդ չափ խորունկը գնա, միայն թէ նայէ որ գնտակն անշուշտ հանես»: Պատերազմի դաշտին վրայ յաճախ նուազ քաջութեան պէտք կայ քան հիւանդանոցին մէջ: Թնդանութի բերանին առջև պատերազմի ազդակ հանել աւելի դիւրին է քան մեր ձեռքերը դնել մեր բերաններուն վրայ և լռել վասն զի Աստուած ըրած է: Եթէ Աստուած լուռ կը կենայ և չբացատրէր իւր նախախնամական դժուարատար անօրինութիւնները, մենք ևս լուռ կենանք որդիական հպատակութեամբ: Աստուած գիտէ թէ ինչ է մեզ համար լաւագոյն բանը: Այս բաւական է:

ԱՐԱՐԱՆԻԹԵՆՆ ՄԻՆՁԵՒ ԱՐԱՆԱՄ

4.

[Խմբագրակազմ]

Անցեալ շաբթու յառաջ բերինք այն պատճառները որովք կը մերժէինք Բարեշնչութեան տեսութիւնը: Սակայն մարդ ստորնագոյն կենդանիներէ յառաջ եկած ըլլայ, կամ ուղղակի Աստուծոյ ձեռամբ ստեղծուած, ինչպէս կը թուի մեզ թէ Սուրբ Գիրքը կ'ուսուցանէ, մարդկային սեռը դարձեալ սկիզբ մը ունեցած է: Երբ էր այդ սկիզբը, Բարեշնչութեան տեսութիւնէն

զատ ուրիշ փաստեր ալ յառաջ կը բերուին ապացուցանելու համար մարդկային սեռին շատ հին ըլլալը: Համառօտիւ քննութեան պիտի առնուէք այս փաստերը:

1. Առաջին փաստը կը հանուի այն խորութենէն ուր մարդկային մնացորդներ կը գտնուին հողի եւ ժայռի մէջ թաղուած: Օրինակի ազագու, կրաքարի ժայռ մը վառօդով կը պայթեցուի, եւ ժայռին մակերեսային բաւական ոտնաչափ վար կը գտնուի մարդու մը ոսկրը կամ մարդու չինած գործի մը: Այսպիսի մնացորդներու խորութենէն գիտուն մը եղբակացուց թէ 200,000 տարի եւ ուրիշ մը եղբակացուց թէ 980,000 տարի հարկաւոր էին այն ժայռի խաւերուն կազմութեան համար յորս գտնուած էին մնացորդները: Սակայն գիտունը իրարու հետ չեն համաձայնիր այս մասին: Անդրիոյ մէկ քարայրին մէջ, ուր կրաքար կազմուած է քարայրին տանիքէն կաթած կաթիլներով, գիտունի մը կարծեօք 5,000 տարի պէտք էր մէկ մատնաչափ թանձրութեամբ ժայռ կազմելու համար, սակայն գտնուեցաւ որ նմանօրինակ ժայռի մը մէջ 1½ տարի պէտք էր մէկ մատնաչափ ժայռի համար: Ճիշդալթարի մէկ քարայրին մէջ Ժ.Բ. կամ Ժ.Գ. դարուն վերաբերող պղնձեայ պնակ մը գտնուեցաւ կրաքարի մէջ մակերեսային 18 մատնաչափ վար: Իտալիոյ Սան Ֆիլիպիոյի ջերմուկները 20 տարուան մէջ 30 ոտնաչափ թանձրութեամբ ժայռի գտնուած մը կազմած են: Այսպիսի ժայռերու կազմութեան ժամանակը միօրինակ չթուիր, վասն զի պարագաներէ կախում ունի, ինչպէս, փտող բոյսերու յառաջ բերած թթուութեան (acid) քանակութենէն: Վասն որոյ այս կերպով կարելի է գոհացուցիչ փաստ ձեռք բերել ապացուցանելու համար մարդկային սեռին շատ հին ըլլալը:

2. Երկրորդ փաստը կը հանուի այն պայմանէն թէ մարդ ժամանակակից եղած է այնպիսի անասնոց որ երկար առնէն ի վեր ջնջուած են: Օրինակի ազագու, քարայրի արջերու եւ քարայրի առիւծներու ոսկրները գտնուած են մարդկային ոսկրներու հետ, կամ այնպիսի վիճակի մէջ որմէ կը յայտնուի թէ այդ անասունները մարդու ձեռամբ սպաննուած էին: Սակայն չենք գիտեր թէ այս անասունք որչափ առաջ կ'ապրէին: Գիտենք թէ «dodo» եւ «auk» անուն մեծ թռչունները մեր օրերուն մէջ ջնջուած են: Քանի մը հարիւր հատ միայն մնացած են այն միլիոնաւոր բոքոզներէն որ քառորդ դար առաջ կը թափառէին աբեմտեան Ամերիկայի դաշտերուն մէջ, եւ անհաւանական չէ որ քանի մը սերունդ ետք թէ՛ փրկը եւ թէ՛ առիւծը ջնջուին: Մամոթը (նախածին փիղ) եւ քարայրի արջը հողին մակերեսային երկու ոտնաչափ վարը միայն գտնուած են, եւ այս կը ցուցնէ թէ անոնց ջնջուելէն հետէ շատ դարեր անցած չեն:

3. Երրորդ փաստը կը հանուի այն ժամանակէն յորում կը կարծուի թէ տեղի ունեցած են մարդուն գոյութեան գալէն ի վեր տեղի ունեցած կլիմայի փոփոխութիւնք: Տարակոյս չկայ թէ այսպիսի փոփոխութիւնք եղած են: Կրօնյախտի մէջ կան այնպիսի անտառներու մնացորդներ որ կը ցուցնեն թէ այդ կղզին ժամանակաւ րեցեալ Գոտեոյ կլիման ունէր, եւ ապացոյցներ կը գտնուին թէ Անգղիոյ մէջ ու Եւրոպայի ուրիշ կողմերը կային սառնագետեր, որ սառուցեալ կլիմայի նշան են:

Սակայն կլիմայի այս փոփոխություններից համաձայնությամբ չկայ։ Սկզբնական շրջանները երկրաբան մը, Կիլքեն, կը հաշուէ թէ այրեցեալ կլիմայէ սառուցեալի փոփոխությունները Կրո-էնիանտիոյ մէջ եւ նմանօրինակ կամ ասոր հակառակ փոփոխություններ ուրիշ տեղերու մէջ կրնան բոլորը տեղի ունեցած ըլլալ 40,500 տարեաց միջոցին։ Եւ շատ թերի է պայտայց թէ մարդ գոյութիւն ունեցած է Եւրոպայի սառուցի միջոցին (glacial period) ատեն։ Մարդկային մնացորդներու եւ սառնագետային գործողություններից նշաններու միասին դանուկը չպայտուցաներ թէ երկուքը ժամանակակից եղած են, վասն զի յայնժամ հոռմէական մնացորդներ, որ սառնագետներու թողած հողակոյտներու մէջ գտնուած են, պիտի պայտուցանէին թէ Հոռմայեցիք սառուցի միջոցին ատեն ապրած են, քանի որ գիտենք թէ ճիշդ է այս։

4. Մարդուն շատ հին ըլլալուն մէկ ուրիշ փաստը կը հանուի գտնուած գործիքներէն, որոց համեմատ մարդկային պատմութեան ժամանակամիջոցը բաժնուած է հին քարի դարին, նոր քարի դարին, պղնձի դարին, եւ երկաթի դարին, եւ այս դարերէն իւրաքանչիւրը հազարաւոր տարիներ կը հաշուուի։ Սակայն այս փաստն եւս անգոհացուցիչ է, վասն զի գիտենք թէ քաղաքակրթութեան տարբերություններից պատճառաւ մարդկային ընտանեաց մէկ մասը քարէ գործիքներ գործածած է այն ատեն երբ ուրիշ մաս մը երկաթ կը գործածէր։ Հոլանտայի մէջ չիլիմներ բացուեցան, յորս գործիքներ եւ զէնքեր գտնուեցան, ամէնքն ալ քարէ կամ ոսկրէ շինուած։ Սակայն գիտունք չեն կարծեր թէ ասոնք հիշաւ Հոռմայեցեաց ժամանակէն աւելի հին ըլլալ, վասն զի կը կարծուի թէ Հոռմայեցեաց օրով էր որ Հոլանտայի ցած դաշտերն առաջին անգամ սկսան երեւիլ Ուլկիանոսին մակերեւոյթէն վեր։ Ետրուակեան շիրմի մը մէջ քարէ գանակ մը եւ պղնձէ դրամ մը միասին գտնուած են։ Բրիտանական Թանգարանին մէջ քարէ դանակ մը կայ արձանագրութեամբ մը, որ կը ցուցնէ թէ այդ դանակը Ն. Բ. վեցերորդ դարէն առաջ շինուած է։ Եւ Ամերիկայի մէջ յօդուածադիրը, երբ տղայ էր, կը գտնէր նետի քարէ ծայրեր, զորս երկրին նախկին բնակիչք գործածած էին հաւանօրէն ոչ առաւել քան 200-250 տարի առաջ։

5. Կարեւոր փաստ մը կը հանուի ներկայ քաղաքակրթութեանց հնութենէն, սակայն այս փաստն ալ սխալի վրայ հիմնուած կ'երեւի։ Երբեմն կ'ըսուէր թէ Չինաստանի վաւերական պատմութիւնը մինչեւ 40,000 տարի կամ աւելի ետ կ'երթար, սակայն նիւթն աւելի աղէկ ընկելով տեսնուած է թէ այդ պատմութիւնն առ առաւելն Ն. Բ. 2200էն առաջ չանցնիր։ Չինական պատմութեան մասնագէտ Տր. Էտքին ոչ մէկ վստահելի արձանագրութիւն կը գտնէ որ Ն. Բ. 1154էն առաջ անցնի։ Նոյնը կրնայ ըսուիլ նաեւ Հնդկաստանի նկատմամբ։ Հնդկաստանի պատմութեան ծանօթ հնագոյն իրողութիւնն է արիական ցեղերու Հիմալայայի բարձունքէն հիւսիսային Հնդկաստանի դաշտերն իջնելը, եւ այս տեղի ունեցած է Ն. Բ. իր 2000ին։

Եգիպտոսի նկատմամբ կարծեաց աւելի տարբերություն կայ։ Եգիպտոսի առաջին ծանօթ թագաւորին դահակալութեան

թուականը, ըստ Պոէք անուն գերմանացի գիտնականին, էր 5702 Ն. Բ., մինչ անգը զիացի գիտնական Սըր Ճ. Ուիլերմսըն այդ զէպքին թուականը կը համարէ 2691 Ն. Բ.։ Երկու թուականներուն միջեւ կայ 3041 տարիներու տարբերություն, եւ այս ճիշդ սա ըսել է որ ասկէ քանի մը հազար տարի ետքը պատմաբան մը այսինչ զէպքը Գիւղէօնի կամ Դեբօրայի ժամանակը պատահած համարի, եւ ուրիշ մը ըսէ թէ վեհ. Սուլթան Ապտ իւլ Համիտ Բ. օրով պատահած է։ Թուականներու սոյն տարբերությունը մասամբ արդիւնք է այն դժուարութեան որ կը զգացուի հասկնալու համար Գրիստոսէ առաջ երրորդ դարուն ապրող Մանեթոս անուն եգիպտացի քուրմիւմը տուած վիճակագրութիւնները։ Երկու երեւելի երկրաբաններ, Սըր Ճոն Լըպըք եւ Սըր Ջորջ Լայէլ, ըսած էին թէ Նեղոսի Տելթային մէջ 39 ոտնաչափ խորութիւնէ հանուած խեցեղէն անօթներու բեկորները 42,000 տարիներէ ի վեր պարտէին թագուած ըլլալ։ Սակայն յետոյ աւելի խորը գտնուեցաւ աղիւս մը, որ կը կրէր դրոշմի խորով Մէհէմէտ Ա. ի, որ 45 տարի առաջ մեռած է։ Ըստ Բերոսոսի, բաբելոնացի քուրմին, որ ապրած է Գրիստոսէ իր 260 տարի առաջ, բաբելոնական քաղաքակրթութիւնը շատ հին է։ Բերոսոսի կարծեօք ջրհեղեղին թուականն է 41697 Ն. Բ.։ Սակայն երկու բազմահմուտ ասորագէտներու, Ճորճ Սմիթի եւ Փրոֆ. Սէյսի, կարծեօք Բաբելոնի հնագոյն արձանագրութիւնները եւ յիշատակարանները, որ այժմ կան, չեն կրնար Ն. Բ. 2300 թուականէն առաջ համարուիլ, եւ թերեւս այդչափ հնութիւն ալ չունին։ Ապահովաբար կրնանք ըսել թէ չկայ պատմական վստահելի փաստ, որ ցուցնէ թէ ազգ մը գոյութիւն ունեցած է Ն. Բ. 3000էն առաջ, կամ Ն. Բ. 4000ը եւ այդ թուականին մէջտեղ։

Մեզ բոլորովին անբանաւոր կ'երեւի ենթադրել թէ մարդիկ կրնային աշխարհի վրայ ապրիլ տասն հազարաւոր կամ թերեւս հարիւր հազարաւոր տարիներ առաջ եւ երբեք արձանագրութիւն չթողուլ, մինչ այնքան բազմաթիւ արձանագրութիւններ մնացած են վերջին 3,000 տարիներէս, կամ ենթադրել թէ անոնք կրնային այսքան երկար դարեր ապրիլ այսքան քիչ յառաջդիմութիւն ընելով, մինչ վերջին 4,000 տարեաց յառաջդիմութիւնն այնքան մեծ եղած է։

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՀՆԱԳՈՅՆ ԳԻՐԲԸ

(Ճ. Հ. Մէլլեր)

Մի միայն կատարեալ գրական երկը որ անվիճելի կերպով կրնայ վայելել աշխարհին հնագոյն գիրքը լինելու պատիւը, ծանօթ է «Փրիսի Պապիրոս» անուամբ, այժմ մին փարիզու Պիպլիթէդ Նապիոնալ կոչուած մատենադարանին գտնվեցէն։ Չայն փարիզու յիշեալ մեծ մատենադարանին ընծայած է Փրիս անուն Գաղղիացի մը որ այդ պապիրոսը գտաւ ի Թեբայիդ, յեգիպտոս։ Գերեզմանին մէջ ուր գտնուեցաւ այն, կը պարունակուէր Մետասաներորդ Եգիպտական կամ Առաջին Թեբայիդեան հաբրատութեան թագաւորաց միջոց մուսեան։ Ուստի թուականը յորում ձեռագիրը գրուեցաւ, չկրնար աւելի ուշ ըլլալ քան 2500 Ն. Բ.։ Բայց եթէ ողջ այս օրինակին ճշգրիտ թուականը տարակուսի առարկայ ըլլայ, գիտենք ճշգրիտ, նոյն իսկ բնագրէն, անոր շարագ-

րութեան թուականը։ Գրութիւնը կ'ըսէ թէ դայն պատրաստողն է Փթահ-հոթէփ անուն ոմն, որ կ'ապրէր թագաւոր Ասոսայի իշխանութեան ժամանակը։ Գրուածոյն ամբողջ խորագիրն է, «Պատուէրք Փթահ-հոթէփի նախարարին, ընդ իշխանութեամբ Ասոսայի, Հարաւի եւ Հիւսիսի թագաւորին»։ Որովհետեւ այս թագաւորը Հինգերորդ հարբատութեան վերջնութիւն թագաւորն էր, Փթահ-հոթէփ, որ ծաղկեցաւ այս Փարաւոնին իշխանութեան ժամանակը, եւ ստանձնեց նախարարի նշանաւոր պաշտօնը, պարտի պատրաստած լինել իւր գործը յամին իբր 3350 Ն. Բ.։ Այս գործը բաժնուած լինելով քառասունեւէորս հատուածոց կամ գլուխներու, կ'ըլլայ լոկ գրական հետաքրքրական ինչ լինելէ կարի շատ աւելի բան մը։ Գրուած է եգիպտական մեհենական նշանագրովք։ Նմանավերջ տողերով եթէ չէ բանաստեղծական։ Կը խօսի դաստիարակեալ դասուն, եւ կը բովանդակէ յինքեան բարձր եւ աղնիւ սկզբունքներ ի պէտս կանոնաւորելոյ անհատական կեանքն եւ կենցաղը եւ պահելոյ բարեօք կառավարութիւն։ Եգիպտական նախարարն էր բարձրագոյն աստիճանաւորն երկրին մէջ, իշխանութեամբ նոյն ինքն Փարաւոնէն միայն ստորին։ Նա ունէր Յովսեփայ իշխանութիւնը կամ պաշտօնը զորմէ կը կարգանք ի Սուրբ Գիրս։ «Ես միայն աթոռով քեզմէ մեծ ըլլամ», ըսաւ նմա Փարաւոն։ Նախարարին յանձնուած էր Լարիթի, այսինքն արքունի ամբարանոցաց, բանալին։ Ամբարանոցաց կամ շտեմարանաց մէջ ոչ ոք կարող էր մտնել առանց նախարարական կնքոյն։ Այս պաշտօնին տէրն էր միանգամայն Եգիպտական Առաջին պաշտօնեայ պետութեան գանձուն, Ելեւմտական նախարար, եւ Գլխաւոր Դատաւոր Եգիպտոսը։

Մեր բոլոր մեծագոյն եգիպտաբանք միաբան կը վկայեն թէ հինն Եգիպտոս արտաքոյ կարգի յառաջ գնացած էր քաղաքակրթութեան մէջ։ Փթահ-հոթէփի գործը լիովին կը հաստատէ դայս։ Կը վկայէ թէ ասկէ 5,240 տարի առաջ եգիպտացի ժողովրդեան մէջ կրթութիւնն եւ դաստիարակութիւնն այնքան բարձր աստիճանի հասած էին որ մեր արեւմտեան սահմանափակ գաղափարը թէ այժմու դարս նախնի դարուց վրայ գերադասեց կը հանդիսանայ, յայտնապէս անտեղի է եւ անհեթեթ։ «Պատուէրներ»ուն պարունակութիւնը լիովին կ'արդարացունեն ամէն ինչ որ ըսած են եգիպտաբանք։ «Ստոյգ է», կ'ըսէ Փրոֆէսոր Ռենաուֆ, «թէ Գրիստոսէ գէթ 3,000 տարի առաջ յեգիպտոս կը գտնուէր հզօր եւ զեղեցկապէս կարգաւորեալ միապետութիւն մը այնպիսի քաղաքակրթութեամբ որ շատ նկատումներով ստորին չէր Եւրոպայի անցեալ դարու քաղաքակրթութենէն»։ Լեքթիւս կը գրէ. «Չորրորդ հարստութիւնն ի գահ ամբարձաւ յամին իբր 3124 Ն. Բ., եւ այդ ժամանակը, ազգաց դարգացման թուականին վրայ մեր սովորական գաղափարներէն շատ առաջ, կը գտնուի խաղաղութեան բոլոր արուեստներուն մէջ բարձր կրթութիւն ստացած ժողովուրդ մը, խնամով կազմակերպեալ պետութիւն մը, հաստատահիմն, մասրամասնօրէն բաժանեալ եւ կազմակերպեալ քրմապետութիւն մը որ իւր ուշադրութեան առարկայ կ'ընէ փոքրագոյն արտաքին իրերն իսկ, ամենայն ուրեք ծաւալեալ դրութիւն մը գրչութեան

արուեստին եւ ընդհանուր կիրառութիւնն պարզապէս չի հակիրճ բան, քաղաքակրթութիւնն մը՝ որ իւր բոլոր էական կէտերուն մէջ արդէն ժամանած է կատարեալ հասունութեան, եւ միայն սերտ եւ մանրադիտելի հետախուզութեամբ դոնտեւած է աւելի դարգացում ինչ ինչ իրաց մէջ։ Այսպէս կ'ըսէ նաեւ Փրոֆէսոր Մասփէրոյ, «Կիզէի գերեզմաններէն միոյն մէջ, Վեցերորդ հարստութեան առաջին շրջանին պատկանող բարձրաստիճան պաշտօնատար մը (3703 Ն. Բ.) կը կոչուի «Կառավարիչ Գրատան»։ Ոչ միայն հոն արդէն կար գրականութիւն, այլ այդ գրականութիւնն էր բաւական ընդարձակ՝ մատենադարաններ լցունելու համար, եւ անոր կարեւորութիւնն այնքան մեծ էր որ պալատան պաշտօնատարներէն մին յատկապէս ընտրուած էր արքունի մատենադարանին հոգն ստանձնելու»։ Փթահ-հոթէի «Պատուէրներ»ուն մէջ տեսնուած իմաստութիւնը եւ բարձր բարոյական վարդապետութիւնը լիովին կը հաւատարմացունեն այս վկայութիւնը։ Այս հին մատենագիրը ուժգին կը հրամայէ կառավարչաց մշակել «Մա»ին վարդապետութիւնը որ է ուսումն եզրկատական, եւ կը բովանդակէ «ճշմարտը, գեղեցիկը, բարին»։ «Մա» է սկզբունք ամէն բանի կարգաւորութեան եւ ներդաշնակութեան. է անյողդող հետամտութիւն իմաստութեան, գիտութեան եւ հնազանդութեան — հնազանդութեան՝ իրեւ ըսն դամենայն լաւագունի։ Թէպէտ, ինչպէս արդի ոճով, պարտիմը ըսել «ծայրագոյն ազատական» շատ իրաց մասին, քաղաքականապէս, փթահ-հոթէի կ'արտայայտէ արեւելեան սոսկումնորութեան հեղինակաց եւ նորութեանց գէտ։ Գաղափարներ, որ կրնան նոր լինել դարու մը, հարկաւորապէս նոր չեն լինիր ժամանակի մը։ Եւ ինչպէս ինչպէս կ'ըսէ միշտ յառաջդիմութիւն։

Ըստ փթահ-հոթէի, մարդկային գործոց վրայ ժամանակակցաց դատումը չէ միշտ ամենէն վստահելին կամ ամենէն փառաստանը։ Ոչ թէ այս աւուր շողորմութեամբ խրատը կամ յորդորն է մտադրութեան արժանին, առ յայտ եկելոց դատողութիւնն է մանաւանդ՝ որ իրաւունք կ'ընէ արդար դործոց։

«Գիտութեան եւ իմաստութեան մշտնջենական մեծարանք մատուցանելով, ճիշդ չափաւորութիւն պահելով ամէն բանի մէջ, իշխանութիւնը չարաչար չգործածելով, այլ սէր ներշնչելու հետամուտ լինելով մանաւանդ քան երկրիւ, կրնանք յուսալ թէ ապագայ սերունդը պիտի պատուեն դմելու»։ Տասնեակեց տարեւ տեղեր, յորս փթահ-հոթէի կը խօսի Աստուծոյ վրայ, կը խօսի եղակի թուով — ապացոյց՝ որ բարեբաղդապէս այլ եւս պէտք չ'իջողութիւն հաստատելու թէ Եզրկատացող կրօնքը Միաստուածութիւնն էր։ Գործը կը վերջացունէ ըսելով, «Ես այժմ հարկը տասն տարեկան եմ. ցարդ կեանքս օրհնուած է թագաւորին առջեւ գտած շնորհքով, առաջիններուն մէջ դոնտեւելով այնպիսեաց որ իրենք իրենք բարձրացուցած են անձնական գործովը, եւ արդեամբը կատարելով ինչ որ հաճոյ է թագաւորին պատուաւոր՝ գիրքի մը մէջ»։ «Փթահ-հոթէի Պատուէր» թարգմանուած են մեհենական նշանագիրներէն՝ Գաղղիներէն ի ձեռն Մ. Վիտէի, եւ վերստին թարգմանուած են Անգղիներէն ի ձեռն Փրոֆէսոր Օսկուտի։ Բոլոր գրուածոյն մէջ քաջայայտ

կ'երեւի միտքն աշխարհի անձի մը որ իւր բոլոր կենաց մէջ սովորած է կարգաւորեալ վիճակի մէջ դոնտեւելու բարձրագոյն դասու ընկերութեանց։ «Պատուէրներ»ուն տասնեակեց երեսներէն առաջ ձեռագրին մէջ քանի մը երեսներ կան որ աւելի կանուխ գրուած են ձեռամբ Երրորդ հարստութեան պատկանող թագաւոր Սէնէֆէրուի Բաքիմա անուն նախարարին։ Եթէ այս գործը կ'սկստար չըլլար, պիտի կըրնայինք պարծիլ քան զԲրդուէն հին եւ Բրիտանի 3,760 տարի առաջ գրուած եւ 5,650 տարեան գիրքի մը վրայ։

ՀՈՐԻՆ ԱՊԱԿԱՆԵԱԼ ՕԴԸ ՊԱՐՊԵԼՈՒ
ՀԵՏԱՔԻՄՈՍՈՍՈՒՆՈՒՆ ԵՂԱՆՈՒ

Անցեալ օր, կը գրէ ամերիկեան թերթի մը մէկ յոգեւածագիրը, յիշխուա տեսայ հորէ պակասեալ օդ պարպելու հետաքրքրական եղանակ մը։ Հորը մաքրութեւ պէտք ունէր. բայց գործն յանձն առնող մարդը վախցաւ վար մէջն իջնել մինչեւ որ վստահ չըլլար անոր յատակի օդին որպիսութեան վրայ։ Վար իջեցուց վառ մոմ մը, եւ ահա մոմը մարեցաւ յատակէն իւր վեց ոտք բարձր դոնտեւած ժամանակը, եւ այնպէս յանկարծակի որ իւր թէ հով փչէր հոն։ Այդ էր բոլորը ինչ որ կ'ուզէր մարդը գիտնալ։ Հասկցաւ անտարակուսելի կերպով թէ հորին մէջ թունաւոր կազ կար։ Առաւ փոքր հովանոց մը, անոր կոթին կապեց լար մը, եւ հովանոցը բացած վար իջուց գրեթէ հորին յատակը, քաշեց վեր, եւ քանի մը ոտք հեռացունելով հորին բերնէն՝ գլխովայր դարձուց դայն։ Կրկնեց այս գործողութիւնը քսան, երեսուն անգամ շուրջ գոնուող անձանց ծիծաղներուն եւ քրքիջներուն մէջ։ Յետոյ դարձեալ վար իջուց լոյսը, որ վառեցաւ յատակ եւ պայծառ որոնչեւ իսկ հորին յատակին վրայ։ Այնուհետեւ բացատրեց թէ հորին մէջի կազն էր ածխային թթու կազ, որ օգէն ծանր լինելով՝ կարելի էր վեր քաշել դայն հովանոցով ճիշդ ինչպէս որ ջուրը կը քաշուի։ Պարզ բայց կարի օգտակար բան մը։

ԱՅԼԵԻԱՅԼԲ

Մեղուին խայթոցը կը բաղկանայ պատեանի մէջ ամփոփեալ փայլուն եղջիւրներու ձեւով երկու տէգերէ։ Այս զէնքին սրութեան վրայ դադափար կրնայ կազմուիլ շատ պարզ բաղդատութեամբ մը։ Յոյժ սուր ածելիի մը բերանը երբ քննուի զօրաւոր մանրադիտակով, հաստ դանակի մը կռնակին չափ թանձր կ'երեւի, խորտաբորտ անհարթ եւ առանմաձեւ։ Երբ նոյն կերպով դնուի շատ փոքր եւ փափուկ առեղ մը, կը նմանի դարբնոցէն առնուած խորտաբորտ ձողի։ Իսկ մեղուին խայթոցը երբ կը դնուի նոյն գործեաւ, կ'երեւի կատարեալապէս ողորկ, առանց երբեք անհարթութեան կամ անհաւասարութեան եւ կը յանդի սուր ծայրի մը, աշխատ սուր՝ որ անկարելի է տեսնել դայն։ Խայթելու ժամանակ տէգերը, որոց իւրաքանչիւրն ունի ինն զուլս եւ խոռոչ որոց մէջն անցնի թոյնը, գուրս կ'ըլլեն պատեանէն։ Անոնցմէ մին խայթողին մարմնոյն մէջ կը մտնէ, այնուհետեւ կը մտնէ միւսը, եւ այսպէս փոփոխակի, եւ հետզհետէ աւելի խորը կ'իջնեն անոնք։ Թոյնը կը մղուի տէգերուն ծայրը ճիշդ այնպէս ինչպէս կ'իջնէ օձի մը ակոյցէն երբ կը խայթէ։

— Ճողէֆ Յրանսիս, փրկանաւին ամերիկացի հնարիչը, մեռաւ մայիս 10ին իննսունութերեք տարեկան։ Երբ տասնութեկ տարեկան մանուկ էր, շինեց սուսկէ նաւակ մը որ «Ամերիկայի մէջ շինուած առաջին փրկանաւ» անունն ընդունեց։ Երիտասարդական հասակին մէջ անոր շինած չընկղմող թիաքարչ նաւակները դնուեցան Անգղիայէ, Ռուսիայէ եւ Պրազիլիայէ։ Յամին 1842 Մր. Յրանսիս յաջողեցաւ կատարելագործել իւր երկաթեայ ամփոփուող նաւակը, բայց ասոր մեծ արժանիքը չհասկըցուեցաւ մինչեւ 1850 թուականը։ Այդ ժամանակ բրիտանական նաւն Ալեշայ նաւաբեկեցաւ Նիւ Եորքէ քանի մը մղոն դէպ հարաւ։ Նաւուն մէջ կը գտնուէին 200 հոգի։ Փրկանաւն ի ծով իջուցուեցաւ եւ իւր քառասուն երթեւել ընելով ազատեց բոլոր նաւորդները, ի բաց առեալ մարդ մը որ փորձեց դուրսը նստիլ, եւ ջրէն տարուեցաւ։ Երեք տարի առաջ Նախագահ Հարիսը Մր. Յրանսիսի նուիրեց ոսկի միտալ մը Ազգային Ժողովոյն որոշմամբ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ՎԵՏԱՅ ՇՈՎԻՏԸ

Քանի մը շաբաթ առաջ թարմ եւ յուսալից պատանի մը խուսեցաւ մեղմէ։ Ընդ մէկ շաբաթ ետքը ծերունազարդ եւ բազմարդին պաշտօնեայ մը հեռացաւ այս աշխարհի ասպարէզէն։ Մին իւր ծնողաց մեծ յոյսը եւ աչքին լոյսն էր, եւ կը պատրաստուէր դպրոց մտնել՝ կենաց ասպարէզին պատրաստութեւ եւ մարդկային ընկերութեան օգտակար անդամ մը ըլլալու համար։ Միւսը թէեւ բաւական երկար եւ արդիւնալից կեանք մը անցուցած էր, սակայն մարդոց կարծեօք դեռ այսուհետեւ պիտի վայելէր իւր աշխատութեանց պատուը։ Եւ ասոնք լոկ երկու օրինակներն են ամէն ատեն պատահող դէպքերու։ Քանի քանիներ յանկարծ կորսնցուցած են իրենց միակ զաւակը, որ իրենց յոյսը, երջանկութիւնը եւ գրեթէ իրենց ամբողջ կեանքն էր։ Քանի քանիներ կորսնցուցած են իրենց հայրը կամ մայրը, որոյ ծնողական գորովալի խնամքը երկար տարիներ վայելելէ ետքը նոր պիտի սկսէին զնա ուրախացունել եւ հանդստացունել։ Եւ արդէն ո՞ր մահը տխուր չէ։ Ո՞ր մարդը վիշտ չգրար երբ սիրելի մը կը կորսնցունէ, թէեւ դեռ ուրիշ շատ սիրելիներ ունենայ շուրջը։ Այս աշխարհի ճամբորդութեան մէջ ամէնքս պիտի կրենք վշտալի փորձառութիւններ, ամէնքս ալ պիտի անցնինք վշտաց միջին եւ ցրտին հովտէն։

Սակայն ամէն մարդ նոյն պատրաստութեամբ կ'անցնի այս հովտէն, ամէն մարդ նոյն կերպով կ'անցնի։ Ո՛չ ամենեւին։ Մեր ճամբորդութեան այս անհրաժեշտ մասը կատարելու համար կերպեր, միջոցներ, հնարքներ շատ կան, թէեւ անոնց մեծ մասը չեն ծառայել իրենց նպատակին։ Վշտացեալ միջիթարեղու եղանակներ եւ միջոցներ շատ կան, բայց ո՞րն է արդեւ նաւորը։

Մարդիկ միջիթարութեան մեծ միջոց մը համարած են ջանալ որ մոռնան իրենց վիշտը կամ մոռցունեն իրենց բարեկամին վիշտը։ Չեն ուզեր որ վախճանելոյն խօսքը կամ յիշատակութիւնն ըլլայ։ Երբ անոր վրայ խօսք բացուի, մեծ ճարտարութիւն գործած կը համարին եթէ յաջողին նիւթը փոխել։

Ջրօսանքի եւ զուարճութեանց կը դիմեն զուարթանալու կամ զուարթացունելու համար։ Սակայն յիմարութիւնն չէ՝ հիւանդութիւնը բուժելու համար անդիտանալ զայն, վերջը դարմանելու համար միշտ ծածկուած պահել զայն։ Յիմարութիւնն չէ՝ վշտաց հովաքան անցնելու դիւրացունելու համար գոցել իրենց աչքը որ չտեսնեն անոր մթութիւնը եւ անաւորութիւնը։

Ուրիշներ միմեարեութեան միջոց կը համարին ըմբռնել թէ պէտք է ճակատագրին հպատակիլ։ Բանի որ եղած է, պէտք է համակերպիլ։ Պէտք է վարժուիլ վշտին խորհելով թէ այս փորձառութիւնն ընդհանրական է։ Աշխարհս այսպէս է, կ'ըսեն, եւ պէտք է տանիւք։ Դարձեալ եթէ մեռնողը չափաճառ մէկը չէ, կ'ըսուի թէ աւելի աղէկ եղաւ որ այս աշխարհէս բաժնուէցաւ եւ երկար առեւ չապրեցաւ աշխարհի տառապանքի կեանքը։ Չափաճառ մեռնողի մը համար կ'ըսուի թէ բաւական կեանք վայելեց, իւր շրջանը լրացուցած էր։ Դեռ ուրիշ շատ խօսքեր կ'ըսեն մարդիկ միմեարեութեան համար։ Կը յիշեն վախճանելոյն թողած հարստութիւնը, անոր դործերը, եւնի։ Կը մաղթեն որ անոր օրերը անոր սիրելեացն ըլլան։ Սակայն ինչպէս որ աշօթի մարդը չենք կրնար կշտացունել եւ զօրացունել փոխանակ կերակուրի զօրացունելը ըմբռնելու կամ գեղեր տալով անոր, այնպէս ալ վերոյիշեալ բոլոր միջոցները անանձինք երբեք չեն կրնար սփոփում տալ վշտացեալ սրտին։ Նախ կշտացունենք մարդը եւ ապա անոր տանք նաեւ զօրացունել զեղեր, որ օգնական ըլլան հացին։ Նախ լեցունենք վշտացելոյն բուն կարօտութիւնը, եւ ապա յիշեալ երկրորդական միջոցները գործածելով աւելի զօրացունենք զայն։

Աշխարհի երկար փորձառութիւնը ցուցած է թէ սիրտը ամենէն աղէկ սփոփող, անոր վերջերը ամենէն աղէկ բուժող մէկըն է, որ օգնական ըլլան հաւատքը, մեծ միմեարեութիւնն ունեցած է վշտաց մէջ։ Քու սրտիդ հատորը կորսնցուցիր։ Ջրեղ ինամօղը, քու պաշտպանդ կորսնցուցիր։ Լաւ։ Կը հաւատաս թէ Աստուած կը կարողա՞րէ ամէն բան։ Կը հաւատաս թէ անասանի իմաստութիւնն ունի։ Կը հաւատաս թէ անհուն սիրտով կը սիրէ բոլոր արարածները։ Ուրեմն ինչո՞ւ կսկիծ ընես Աստուծէկ կարգադրութեան համար։ «Քու կամքդ ըլլայ», ըսել ըսեն դարմանն է վշտին։ Պէտք է համակերպիլ մեր պարագային ոչ թէ որովհետեւ մեր ճակատագրին այնպէս է, այլ որովհետեւ Աստուծոյ կամքն այնպէս անօրինած է։ Պէտք է համակերպիլ մեր ամէն իմաստ եւ գործադրութեան ձօր կամաց, թէեւ չհասկնանք զայն։ Այս է որ կու տայ կատարեալ սփոփում եւ միմեարեութիւն։ Հաւատքն ուրիշ կերպով ալ միմեարեութիւն կու տայ։ Բաժանումը վերջնական չէ։ Աստուած այնչափ զօրաւոր սէր պիտի չտար մեզ, եթէ միայն այս աշխարհի վրայ պիտի վայելէինք մեր սիրելին։ Կրնանք տեսնել զնա վերստին, եւ աւելի աղէկ տեղոյ մը մէջ։ Մեր ներքին զգացումներ եւ Աստուծոյ խօսքը կը հաստատեն զայս։

Սակայն ի՞նչ տեսակ բան է վշտացեալի մը ունեցած միմեարեութիւնը։ Միմեարեութեան վշտացեալ մը ձիւղ ու եւ է ուրիշ մարդու վիճակը եւ զգացումներն ունի։ Արտասուքը բոլորովին կը սրբուի՝ անոր աչքերէն։ Միշտ զուարթ եւ ծիծաղկոտ երես

կրնայ կրել։ Ո՛չ ամենեւին։ Սակայն ո՞վ ըսաւ թէ միմեարեութեան ըլլալու համար պէտք է արտասուք չունենալ կամ ծիծաղիլ։ Գոհունակութիւնն եւ միմեարեութիւնն կայ ուրախութեան եւ ծիծաղի մէջ, դոհունակութիւնն եւ միմեարեութիւնն կայ լացի եւ արտասուքի մէջ։ Յաջողութեան եւ բարեբաղդութեան ժամանակ կ'ըսուի խանանք եւ կը ծիծաղինք։ Ճակատագրութեան եւ վշտի ժամանակ կը անքնիք եւ կ'արտասուենք։ Սակայն երկու պարագայից մէջ եւս կրնանք հաւասար դոհունակութիւն ունենալ։ Ճշմարիտ քրիստոնէին հաւատքը ինչպէս որ ուրախ օրերու մէջ զնա կը պահպանէ հպարտութիւնն եւ գոռոզութիւնն, նոյնպէս սեւ օրերու մէջ կը պահպանէ յուսահատութիւնն եւ մաշող կսկիծէ միայն։ Վշտանալ եւ արտասուել ո՛չ խորշիկ է, ո՛չ պախարակելի։

Եւ ինչո՞ւ մարդ աշխարհի կենաց մէջ չանցնի այս տարբեր վիճակներէն։ Ի՞նչ կ'ըսենք այն ուղեւորութեան համար որ կը կատարուի լոկ տափարակ, կանաչ դաշտի մը մէջէ, որոյ վրայ միշտ կը ծագեն արեւու ջերմ եւ լուսաւոր ճառագայթները։ Ճամբան պէտք է երբեմն անցնի բարձրաբերձ լեռներով շրջապատեալ անձուկ եւ խոր հովիտներէ, յորս արեւուն ճառագայթները մուտ չեն կրնար գտնել եւ որ միմեարեութիւնն ու զով։ Այս անհաճոյ համարուած հովիտներուն մէջ եւս կազդուրում չունենար այն ուղեւորը որ դաշտերու մէջ կամ լեռանց գագաթներու վրայ միայն ճամբորդած է։ Մարդուս ուղեւորութիւնն ալ այս աշխարհի վրայ շատ միօրինակ եւ ճանճարալի պիտի ըլլար եթէ նա անցնէր յաջողութեան եւ ուրախութեան տափարակ ու պայծառ դաշտերէն միայն։ Այո, պէտք չէ խորշիկ վշտաց հովտին մէջ ճամբորդել։ Ուղեւորը հոն տեսակ մը կազդուրում կը գտնէ եւ նոր ոյժ կը ստանայ։ Խոր, մութ, ցուրտ է այն եւ շատ երեւէջներ ունի։ Հոն ուղեւորը չտեսներ թէ իւր ճամբան ո՛ւր կը տանի զինք։ Սակայն եթէ հաւատոյ լոյսն ունի իրեն իբրեւ առաջնորդ, յայնժամ այդ ուղեւորութիւնը չվհատեցունէր զնա, այլ կը զօրացունէ։ Վիշտը օրհնութիւն է հաւատացող վշտացելոյն։

Հաւատոյ Առաջնորդը մեր հետը ըլլայ ամէն ատեն։

Կ. պոլիս Ե. Ա. ձ. 49 սեպտ. 1893

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՍՍԱՅՈՒԱԾՔ ՄԱՐԴՈՅ

Մարդկային մտաց այն վիճակը զոր փափաք կ'անուանենք, մեծաւ մասամբ մեր բարուց որպիսութիւնէն կախում ունի։ Միտքը անմիջական չարութեամբ կ'ունենայ դէպ ի առարկայ մը որ հաճոյական հանգամանքով կամ հանգամանքներով կը ներկայանայ անոր առջեւ։ Փափաքանաց առարկաներ խիստ շատ են աշխարհի մէջ զորս ստանալու համար մարդիկ հանապազ կը վազեն ու կը վազեն, որովհետեւ իւրաքանչիւր պարագայի մէջ այն առարկաները որոց մարդիկ հետամուտ կ'ըլլան՝ անհատական մտաց տեսութեամբն, ունակութիւններովն եւ բարոյական տրամադրութիւններովն կ'որոշուին ու կը զանազանին։ Վասն որոյ, ուսանց բարձր եւ հետամտութեան արժանի սեպածները այլք ոչինչ եւ անարժէք կը համարին։

Ողջամիտ տեսութեամբ, ամէն ոք պիտի ուզէ որ իւր փափաքները ուղղուած լինին

արժէքաւոր, ոչ թէ վերացեալ, այլ գործնական եւ ստանալի առարկաներու։ Արդ մեր նպատակն է աստանօր թելադրել այնպիսի առարկայ մը որ պատուականագոյնն եւ օգտակարագոյնն է քան զամենայն։ Այն է՝ Բարոյական, արտաքին-էական էլաւաք, կամ ուրիշ խօսքով, մարդ իւր մէջ աղնիւ եւ մաքուր բաներ մշակելու է։ Ասանկ բան մը զայն ունեցողին կենաց պսակ եւ ճշմարիտ փառք է։ Ստացուածոց ամենաչքը՝ նաղն եւ ամենէն արժէքաւորն է։ Արտաքին հարստութիւնը իւր ստացողին փոխանակ պատուոյ շատ անգամ ամօթ եւ նախատինք բերած է։ շատեր կերպ կերպ մտնութեանց եւ անառակութեանց մատնուած են։ Գողաւ, աւելի քան զոր կրնային լրջօր եթէ հարուստ չըլլային։ Իսկ աղնիւ եւ մաքուր բարքը կ'ապահովցնէ ամենայն ճշմարիտ պատիւ եւ բարի համբաւ առանց բացառութեան, եւ նովաւ կ'ըլլայ մարդ աւելի առաքինի եւ սիրելի որչափ որ կ'ապրի։

Իւր գործոց եւ կենցաղավարութեան մէջ խարդախութեամբ վարուող անձին ո՞վ կրնայ վստահիլ։ Անոր խօսքերը ու խոստումները նշանակութիւնն չունին, որչափ հարուստ, զիտուն եւ իմաստուն ալ լինի ինքն։ Սակայն աղնիւ եւ բարի վարուց տէր մէկը որքան աղքատ եւ տգէտ ալ ըլլայ, արժանի է ամենայն վստահութեան։ Թէպէտ մարդոց աչքերը վատ լինելուն պատճառաւ չտեսնեն նորա հրեշտակային լուսափայլ դէմքը, բայց Աստուծմէ ճանչցուած է։ (Ա. Կոր. Ը. 3։)

Եկեղեցւոյ մը զօրութիւնը, ազդեցութիւնը եւ առաքինութիւնները զայն բաղկացնող անհատներու վարուց որպիսութեանն է։ Իմացութիւն, եւ ընկերական կենաց հիմը սովաւ կը կազմուի։ Մենք կը զմայլինք զիտուն եւ հանճարեղ մարդոց վրայ եւ կը յարգենք նոցա ընկերութիւնը։ Բայց որպէս զի վստահինք իրենց անկեղծութեան եւ հաւատարմութեան, աւելի բարձր հանգամանքի մը պէտք կայ, այն է լաւ բարք։ Միտք առանց սրտի կամ առանց խզի, հանճար առանց բարոյական յաջողակութեան, առանց ուղղութեան եւ արդարութեան՝ զօրութիւններ են իրենց տեսակին մէջ որ շատ անգամ չարիք կ'աւելցնեն։ Ճշմարտասիրութիւն, զգուշաւորութիւն, բարեսիրտութիւն, անկեղծութիւն, հաւատարմութիւն, եւայլն, հանգամանքներ են որ մարդոց ոչ թէ խօսքերովն այլ գործքերովն կը յայտնուին եւ վեհ վարուց էութիւնը կը կազմեն։ Ասոնք ոչ թէ ընդաբոյս այլ ստացական հանգամանքներ են եւ երբ ասոնցմով հարստանալու աշխատողին մէջ հաստատուն նպատակաց հետ կը միանան, անանկ մէկը ուր որ երթայ զօրութիւն կը կրէ իւր մէջ որ չվերադառնայ յայտնուելէ եւ այլոց վրայ բարի ազդեցութիւն ունենալէ։

Այն անձը նշանաւոր է բարիք գործելու մէջ, թէեւ աղքատ ըլլայ։ Գորաւոր է չարին հակառակ կենալու մէջ, թէեւ շատ փորձութիւններով պաշարուած ըլլայ։ Գօրաւոր է դժուարութեանց եւ դժբաղդութեանց համբերելու եւ զայն սիրով տանելու մէջ։ Ուղիղ եւ առաքինի մարդուն վեհ բարքը դժուարութեանց եւ դժբաղդութեանց մէջ փառաւորագոյն իմն չողացմամբ կը փայլի։ Յորժամ ամենայն ինչ միմեարեութիւնն է, նա կը կանգնի իւր ուղղութեան եւ անարատ քաջութեան ժայռի վրայ եւ կ'ըսէ, «Ո՛ր ի ձէնջ յանդիմանէ զիս վասն մեղաց»։ Երանի՛ այն ազգին եւ այն ժողովրդեան որոց

բաղկացողիչ անգամը վեհ բարձրով ազ- նուցեցեալ նախանձաւոր են անձնական ուղ- ղութեան յամենայն դործս :

Ուստի, սիրելի ընթերցող, եթէ չունիս այս պերճ կեանքը սրտիդ մէջ, մի յուսա- հատիր, այլ խոնարհէ թերութիւններդ սի- րով խոստովանելու Աստուծոյ : Այնուհետեւ երջանիկ պիտի ըլլաս յաւիտեան :

Զմիւռնիա

ՅԱԿՈԲ Պ. ՊԱՍՏԱՅԵԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԻՆ ԳՐՈՒԱԾՔՆԵՐԷՆ

Առանցին աղօթքի Կարող զարգացելու նախ Կարող : Ամենաբարի իշխող, տուր ինձ իշ- խանութիւն քարոզել վասն փառաց յաւուր կիրակէի քոյ, որպէս ետուր իշխանութիւն Պետրոսի քարոզել վասն փառաց Աստուծա- ծութեան քոյ : Տուր եւ ինձ իշխանութիւն պատմել մարդկան զպատիւ աւուր միաշա- բաթի քոյ որ զհիւանդացեալ միտս իմ բաց- ցես երգել զվիտն աւուր յարութեան քոյ : Որ յարութեամբ ձայնի քոյ զարթոցանես զմեռեալս յաւիտեանից, զարթո զձայն իմ բարբառել վասն փրկական աւուր միաշա- բաթի քոյ : Ամենակեցող բանիւ, Բրիտոս, զանգամալոյծն կեցողցեր : Կեցո զբանս իմ ասել վասն փառաւոր ասիի քոյ :

Աղօթքի նախ Կարող : Ո՛վ ամենիմաստ Աստուած, բաց զդուռնս մտաց իմոց զի ընկալաց զՀոգիդ շնորհաց : որպէս մար- դարէն կանխաձայնեաց, եւ ես ընդ նմին գոչեմ, ո՛վ աղբիւր բարեաց, շնորհեա ինձ նշոյս յաստուածային պարգեացդ, որ պարգեւես առատապէս, եւ ձրի տաս խնդրողաց, որ փոքր խնդրես, եւ մեծա- մեծս պարգեւես, վասն զի քո է եւ ի քէն եղեալք ամենայն : Դու տաս լոյս արեւ- ւու եւ տապ հոյ, շարժումն օդոյ եւ խո- նաւութիւն ջրոյ : Առաքեա զՀոգի քո երկ- նաւոր եւ զօրացո զլեզու իմ տարաւոր : Գրեալ զի Կարող ես, Տէր, եւ ամենայնի հնարաւոր :

Եթէ զսասանեալս հաստատես, վէ՛մ ես . եւ եթէ զծարաւիս արեւցանես, աղբիւր ես : Եթէ զխաւարեալս լուսաւորես, լոյս ես . եւ եթէ զսոգեաց ուսուցանես, վարդա- պետ ես : Գիտեմ զի սուրբ ես ի սկզբանէ զիմարս իմաստունս առնել, զսոգեաց ի- մաստութեամբ զարդարել . որ երբեմն պոռն- կին ողորմեցար, եւ աւաղակին գթացար, որպէս երբեմն զանխօսն խօսուն արարեր, եւ զմարգարէն Բահաղու յանդիմանեցեր :

Արդ՝ եթէ ընդ նոսա ողորմեցար, եւ զնո- սա յառաջ քան զլինելն աշխարհի ընտրե- ցեր, եւ յիւրաքանչիւր ժամանակս յայանեալ ցուցար նոյա, ուրեմն ողորմեա զառածե- լոյս մեզօք բարեխօսութեամբ ամենայն սրբոց քոց, թէպէտ չեմ արժանի այսմ աւ- տիճանի՝ եւ ոչ ընտրութեան աւուրս շնոր- հի : Երկնչիւմ ի քէն, Տէր, զի մի՛ պարա- զուրսն Մովսէս գաւազանաւ զիս հարկա- նիցէ, կամ Յեսու որդի Նաւեայ զիս հա- լածեցէ : Սասանի անձն իմ զի մի՛ նախան- ձաւորն օրինաց Նդիա զիս հրով ալրեցէ : Վասն զի սուրբ ես, Ամենասուրբ, եւ ի սուրբս հանդուցեալ :

Արդ՝ արա արժանի եւ զիս անարժան ի ժամուս այսմիկ զալ ի տեսութիւն վարդա- պետութեան աւետարանական բանին եւ պատուիրանացն :

Նիկովիդիա

Ս. Դ.

ՔԱՄԱՐԳ

Թամըզ հայաբնակ գիւղ մ'է, Ատաբա- զարի հիւսիսային արեւելեան կողմը ըլլոյ

մը դադարէ կառուցուած, եւ կը բաղկանայ 65-70 փայտաշէն տուներէ : Թամըզի 25-30 տարի առաջուան ունեցած վիճակին եւ այժմու վիճակին մէջտեղ ահագին տարբե- րութիւն մը կը տեսնուի : Կը պատմուի թէ Թամըզ բաւական երեւելի գիւղ մ'էր շրջա- կայ գիւղերուն մէջ : Գիւղին նախկին բնա- կիչք յարատեւ աշխատութեամբ կը հայթայ- թէին բոլոր իրենց պիտոյքը մեծ քանակու- թեամբ . կ'արտադրէին առատօրէն պտուղ . խաղող, տանձ, խնձոր, կեռաս, կաղին, սերկեւիկ եւ նուռ, նաեւ արմուիք . ցորեն, գարի, հաճար, կորեակ, եւ այլն : Կաթ, պանիր, մսեղէն, բանջարեղէն եւ այլ ամէն բան իրենց աշխատութեամբ կ'արտադրէին, եւ այսպէս յոյժ բարեբաւորիկ կեանք մը կը վարէին : Գիւղին բոլորովը շինած էին այգեատաններ եւ պարտէզներ :

Եթէ մէկը հոս այցելէ հիմա, պիտի տեսնէ թէ այս առաջուան Թամըզը չէ : Ինչ է արդեօք այս տարբերութեան պատճառը : Երկիրը կը պահէ դեռ իւր պտղաբերութիւնը, ամեն տանն պատրաստ մատակարարելու պտուղ ու արմուիք . եւ սակայն ներկայ սերունդն սկսաւ ուտել, վատել իւր հարց թողած ստացուածքն, առանց աշխատելով յաւելում մը ընելու անոր վրայ : Անտարբեր կը կենար երբ կը տեսնէր որ բաւական պա- շար ունի դեռ : Իւր ապագայն ապահովելու փոյթ չէր ընէր : Իրեն մնացած տեղերն ա- մայի ու անմշակ թողուց, չեղեցաւ յաջո- ղութեան ուղիղ ճանապարհէն ու կորոյս իւր ապրուստը : Նախկին բնակիչք չէին գիտեր երբեք թէ ի՛նչ էր եղիպացորենը, բայց այժմեանք իրենց գլխաւոր բերքն նկատելով զայն անկէ կը շինեն հացեր ու տելու համար : Նոքա կ'ուտէին համադամ կերակուրներ, իսկ սոքա պատառ մը հա- ցով կ'ապրին : Նոքա մեծ տուներու մէջ կը բնակէին, սոքա խարխուլ տուներու մէջ : Նոքա բարեբաւորիկ կեանք մը կը վարէին, իսկ սոքա եղիկի վիճակի մէջ կը գտնուին :

Սակայն այս տխրադեցիկ խորհրդածու- թիւն կը փարատի մտաց մէջէն, երբ վեր- ջին երկու տարեաց մէջ կը տեսնեմ որ ժողովուրդն կ'աշխատի յօգուտ իւր եւ ի մշակութիւն երկրին : Սկսած են վերստին նորոգել այն արտերն որ անմշակ թողած էին մինչեւ ցարդ : Վերջապէս ամեն ջանք ի դործ կը դնեն գիւղին բարեկաւութեանը համար : Հասկցան այլ եւս թէ ամեն բան աշխատութեամբ միայն կարելի է ձեռք բերել :

Թամըզ նշանաւոր է իւր գեղեցիկ դիր- քին եւ կենսատու օդին եւ ջուրին համար : Գարնան ժամանակ այլ եւս այլ քաղաքներէ կ'ուենայ յաճախ այցելուններ, որ կու գան յատուկ ծծելու մաքուր օդն եւ ըմպելու այն քաղցրահամ ջուրն որ կը բղխէ Պա- պուկի Աղբիւրէն : Յաճախ հոս կը բերուին հիւանդներ որ քիչ ժամանակէն իրենց հի-ւանդութենէն առողջացած կը դառնան : Ահա այգու պատճառաւ՝ շատ անձանք չէ գիւղս, եւ լիայոյս եմ թէ աւելի պիտի ծա- նօթանայ հասարակութեան :

Գիւղս ունի նորաշէն բայց կիսկատար եկեղեցի մը : Եինուած է աղջայնոց նպաստ- ներով : Քահանայ ձեռնադրուած է տեղւոյս նախկին տիրացուներէն մէկը : Յաճախ լսած եմ ժողովուրդէն սա գանդառը թէ երբեք հոգ չտանիր իւր հոգեւոր պաշտօնին : Եանած չէ ժողովուրդեան համակրութիւնը : Գիւղն ունի նաեւ դպրոց մը, ուր կը յաճախեն 30ի չափ աշակերտներ 65ն սկսեալ մինչեւ 20

տարեկան, որոյ կը դասախօսէ պոլսեցի ընդհանուր մը, Պրն. Գրիգոր Սմբատեան : Սա ամեն ջանքով կ'աշխատի տղայոց բարե- լաւութեան, կրթութեան ու դաստիարակ- կութեան համար : Այսպէս սիրելի եղած ամենուն կը յուսամ թէ Թամըզցոց արդէն ունեցած փախաքն ուսման մասին զօրանալով իրենց զաւակներն դպրոց դրկեն, եւ այսպէս քայլ առ քայլ պիտի ինին կրթեալ ժողովուրդ մը :

Թամըզ

ԲԵՆԻՍԱՄԻՆ ԱՐԱՆԱՍՏԻՆ

Հետեւեալ շնորհաւորական նամակը Խաղաղա- ստութեամբ անկախ ուսանողներէն Պրն. Յովն. Ճէճիզեան գրած է առ Պատ. Ա. Կոստանդնուս, վերջոյն որդւոյն բժշկական-վիշապական տանութիւն : Ձայս կը հրատարակենք ի գիտութիւն : Զում բարեկամաց Կոստանդնուս գերապատի- ի խրախոյս ուսուցիչներ երիտասարդաց :

Լաւ է անագան քան երբեք : Պէտք աստի առաջ դրած ըլլայի ձեզ եւ շնորհ-ւորէի զձեզ ձեր որդւոյն Տր. Ռաֆայէլ իւր բժշկական ընթացքն ամենայն յաջող- կութեամբ աւարտած լինելուն առթիւ : Ներեցէք յապաղանացս եւ ընդունեցէք այն ջերմաջերմ շնորհաւորութիւններս : Եւ զաւան զգացմանց վրայ կարծիք յայտնելու իրաւունք չունիմ, բայց ինձ կը թուի թէ ծնողաց մեծազոյն երջանկութիւնն է ան- նել թէ իւրեանց որդիք օժտեալ մտաւորա- կան եւ բարոյական բնատուր ձիրքերով քայլ առ քայլ կը բարձրանան այնպիսի դրոյ որ կը խոստանայ ընել զանոնք օգտաւոր եւ պատուական անդամներ ազգին եւ նախա- թեան : Խօսելով այժմ լով Տր. Ռաֆայէլ վրայ, կրնամ ըսել թէ դուք ամէն իրա-ւունք ունիք զգալու այդ ծնողական գե-րագոյն երջանկութիւնը : Նպատակս ներ- բողներ շարել չէ տըթթոր բարեկամիս վրայ : Բայց սաչափք պարտաւ իւր իւր իւր իւր համոզումս թէ ձեր որդին յինքեան կը մը-ցունէ այն ամէն յատկութիւններ որ ան-հրաժեշտ են ընելու զոք վերին առթիւնի յաջողակ բժիշկ մը եւ օգտակար անգամ մը մեր սիրեցեալ ազգին : Եւ այս համոզումս հիմնուած է իրողութեանց վրայ, որք զՏր. Ռաֆայէլ ճանչցողի մը աչքէն չեն կրնար վրիպիլ : Ունի բնատուր ձիրքեր, որպիսիք են, սուր եւ թափանցող միտք մը, ողջ գաղափարութիւն, եւ իւր միտքը կեդրոնացու-նելու կարողութիւն, եւ ունեցած է պատե-հոլութիւն յոյժ խնամեալ բժշկական դաստի-րակութիւն մը ընդունելու աշխարհ ա-ռաջնակարգ համալսարաններէն միոյն մէջ : որոյ աշխարհահռչակ փրօքթօքսթրներն եւ դասախօսից ոմանց սերտ բարեկամութիւնը ու գովեստներն ստանալու արժանացած է :

Ձեր որդին, եւ ընդ նմին դուք եւս, շնորհաւորութեան արժանի էք նաեւ այն յաջողութեան համար զոր Տր. Ռաֆայէլ ու-նեցաւ օգնական բժշկի պաշտօն մը ձեռք-բերելու մասին : Յառաջիկայ ուրբաթ ճամ-բայ կ'ենէ երթալու ի Մանչեսթըր, ուր օգ-նական պիտի լինի այդ մեծ քաղաքին ա-պաշտօն անտարակոյս պիտի տայ նա ալ փորձառութիւնն որ պիտի կարողացունէ զնա ձեռք բերելու առաջնակարգ բժշկի դիրքն ի Թուրքիա, երբ վերադառնայ ի հայ-րենիս :

Կ. պոլսոյ Երիտ. Բրիտ. Ընկերակցութեան աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 9ին ըստ Թուրքաց, Պայպի- Հաուսի մատրան մէջ :

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Սեպտ. 11 ըստ Գրեգ., և սեպտ. 23 ըստ Լատ., 1893

ՀԵՏԱՍՏ

Երեքշաբթի օրուան լրագիրք կը պարու- նակեն տեղեկագիրն առողջապահական յանձ- նախմբին, որ վեհ. Սուլթանի հրամանաւ մէջ ծագած համաճարակին նկատմամբ: Տե- ղեկագիրք համաճարակին համար կ'ըսէ թէ հնտախտ է, սակայն կը վերջանայ սա քա- ջարական խօսքերով. «Հիւանդութիւնը կը նուազի, եւ ամէն պատճառ կայ հաւա- տալու որ ձեռք առնուած նախազգուշական միջոցներուն շնորհիւ քիչ ատենէն բոլորո- լին պիտի անհետանայ:»

Հինգ օրուան միջոցին հնտախտով 6 նոր վարակեալներ եղած են Իւսկիւտարի յի- մարանոցին մէջ, եւ 11 անձինք մեռած են: Նոյն միջոցին 8 անձինք վարակուած եւ 5 անձինք մեռած են մայրաքաղաքին ուրիշ կողմերը: Օսմանեան երկու մարտանաւե- ռու մէջ մէյմէկ անձ վարակուած է, եւ ասոնց մին մեռած է: Նախազգուշութեան համար սեխի, ձմերուկի, թուզի, դեղձի, վարունգի եւ ոսկիխնձորի (apple) վաճա- ռումն արգելուած է մայրաքաղաքին մէջ: Փողոցներու մաքրութեան վարչութիւնն եւ վերակազմուած է, եւ հարկ համար- ուած է 100 նոր սայլեր չինել ազբի փո- խաղրութեան համար: Հրամայուած է որ ձկնորսութեան համար Կ. պոլսէ Սեւ Ծով գացող նաւերուն թոյլ չարուի ծովեզերաց հետ հաղորդակցիլ, եւ եթէ հաղորդակցին, Կ. պոլսի վերադառնալէ առաջ Կոստանթնու- յին թարկուին ի Գալաթ: Հինգշաբթի օրուան լրագիրք ծանուցին թէ նախորդ օրը ոչ ոք վարակուած կամ մեռած էր մայրաքաղա- քին մէջ: Իսկ հինգշաբթի օրը յիմարանո- ցին մէջ վերստին երեք անձինք վարակուած են, եւ Իւսկիւտարի մէջ եւս վարակուած են երկու անձինք, որոց մին եւ նախկին վարակեալ մը մեռած են:

Ձմրանից առողջապահական բժիշկ Տր. Միսիկ կը ծանուցանէ ամէն օրուան վա- րակուողներու եւ մեռնողներու թիւը: Մինչ սեպտ. 6ին վարակուողներուն թիւը 13 եւ մեռնողներուն թիւը 9 էր, սեպտ. 13ին 3 անձինք միայն վարակուած են եւ մէկ անձ մեռած է: Յայնմհետէ օրական մահուց թիւը 3է աւելի եղած չէ, եւ այս շաբթու առ նուազն երկու օրերու մէջ եր- րեք մահ պատահած չէ: Պաղատարի մէջ եւս համաճարակը կը տկարանայ, եւ մահուց թիւը չորս օրուան միջոցին 28է 12ի իջած է: Պաղատարի բանտին մէջ քանի մը վա- րակուողներ եղած են, եւ ուստի թիւթեւ յանցանքով բանտարկուողները երաշխաւո- րութեամբ արձակուած են: Պատրաի կու- սակալութեան Նասիրիէ քաղաքէն հնտախ- տը դրեթէ բոլորովին անհետացած է, բայց համաճարակով վարակուողներ եղած են նոյն կուսակալութեան Ծաթրա քաղաքին եւ չըջակայից մէջ: Դարձեալ նոյն կուսակա- րութեան Նէճտ գաւառին պիւսաւոր քաղա- քին, Հոնֆուֆի, մէջ 16 օրուան միջոցին 26 անձինք մեռած են հնտախտէ: Օսմանեան մաքրանոցներուն մէջ հիւանդութիւն պա- տահած չէ, թէեւ ատեն մը մինչեւ 580 ուղեւորք Կոստանթնու- յին թարկուած էին Մուսթաֆա Փաշայի մաքրանոցին մէջ:

Ինչպէս թուրքիոյ այն քանի մը տեղեաց մէջ ուր հնտախտ ծագած է, նոյնպէս թուր-

քիայէ դուրս համաճարակն ընդհանրապէս տկարանալու վրայ է: Կիրակի օր 9 անձինք մեռած են ամբողջ Հունգարիոյ մէջ: Նա- խորդ օրը 14 անձինք մեռած են Աւստրիոյ մէջ, եւ միայն 2 անձինք՝ Ռումանիոյ մէջ: Հնտախտով քանի մը վարակուողներ եղած են նաեւ Սերպիոյ, Սլոնիոյ, Փոր- թուկալի եւ Հոլանտայի մէջ: Իտալիոյ Լի- վորնոյ քաղաքին մէջ հնտախտ ծագած է, եւ թուրք կառավարութիւնը տասնօրեայ Կո- ռնիս հաստատած է այդ քաղաքէն եկող նաւերուն վրայ: Սակայն առաջին օրէն ետքը մահուց թիւը քիչ եղած է: Ռումիա է այժմ միակ երկիրը ուր համաճարակը բաւական կոտորած կը գործէ: Սր. Փեթըրս- պոլսի մէջ 31 մահու պատճառով եւ 2 օր- ուան միջոցին, եւ Մոսքուայի մէջ 35 մա- հեր՝ 4 օրուան միջոցին: Փոտոլիա նահան- գին մէջ 653 անձինք մեռած են 13 օրուան միջոցին, եւ Նիժնի Նովորոսիսի նահանգին մէջ՝ 728 անձինք՝ 26 օրուան միջոցին: Ու- րիշ եօթն նահանգներու մէջ 1,099 անձինք մեռած են մէկ շաբթուան միջոցին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ձօր. տը Միրիպէլ, որոյ մահը ծանուցինք անցեալ շաբթու, 1855էն հետէ կը ծառայէր Ֆրանսական բանակին մէջ: Խրիմու պա- տերազմին մէջ գտնուած է, 1859ին ծառ- արապէս վիրաւորուեցաւ յիտալիա Սոլֆե- րինոյի ճակատամարտին մէջ, եւ մասնակ- ցեցաւ Մեքսիկոյի արշաւանքին ու Ֆրան- քեզերմանական պատերազմին: Բանակին սպայակոյտի պետի պաշտօնը երկու անգամ վարելէ ետքը սպայակոյտի մնայուն պետ անուանեցաւ 1888ին երբ Մ. տը Ֆրէյսինէ Պատերազմական նախարար եղաւ: Միշու- Կոստ լրագրին Փարիզի թղթակիցը հետա- գայն կը գրէ Ձօր. տը Միրիպէլի այս ան- ուանման եւ անոր վայելած յարգանաց նկատ- մամբ. «Ձօրավարն սպայակոյտի մնայուն պետ անուանեցաւ այն հասկցողութեամբ որ եթէ Ներոպայի մէջ պատերազմ ծագէր, նա գործակցէր Ձօր. Սոսիէի, որ Ֆրանսա- կան բանակներուն ընդհանուր սպարապետ որոշուած էր: Իւր պաշտօնավարութեան հինգ տարիներուն մէջ վերակազմեց եւ կա- տարեւագործեց Ֆրանսական բանակին ընդ- հանուր շարժմանց ծրագրերը, եւ ի մասնա- ւորի կազմակերպեց արեւելեան եւ հարա- լային արեւելեան սահմանապահող պաշտ- պանողական ամբողջութիւնները: Ֆրանսայի ժողովուրդն սկսած էր ընդհանրապէս զՁօր. տը Միրիպէլ նկատել իբրեւ Մոլթիէ մը. եւ անոր սպայակոյտի մնայուն պետ ըլլալը իւր հայրենակիցներէն կը համարուէր իբրեւ յա- ջողութեան զօրաւոր տարր մը Գերմանիոյ հետ պատերազմի մը մէջ: Այս պատճառաւ է որ անոր անակնկալ մահը ընդհանուր վիշտ յառաջ բերաւ: Ֆրանսացի ուրիշ բարձրաստիճան զօրականներու արժանիքը չանտեսելով հանդերձ անկարելի է ուրա- նալ թէ այս զգացումը շատ հիմնաւոր է: Տարակոյս չկայ թէ Ֆրանսա ունի բազմա- թիւ վարժ եւ քաջ սպաներ, որ կարող են դէպի պատերազմի ասպարէզն առաջնորդ- ւել երկրին բանակները, սակայն Ձօր. տը Միրիպէլ միայն կատարելապէս հմուտ էր ամէն մանրամասնութեանց այն ծրագրին զոր ինք պատրաստած էր մէկ միլիոն մարդ պատերազմի դաշտը հանելու եւ որոշեալ կէտի մը վրայ համախմբելու համար: Ի վեր քան զամենայն, նա էր միակ զօրա-

վարը բանակին մէջ որում բոլոր իւր զօ- րավար ընկերք անտարակոյս պիտի հնա- զանդէին եւ որոյ բացարձակ կարողու- թիւնն ընդհանուր հրամանատարութեան համար՝ ամէն ոք կ'ընդունէր: Այսպիսի մարդ մը այսպիսի ժամանակի մը մէջ յան- կարձ կորսնցունելը ազգային ազէտէ՝ մը շատ վար չհամարուիր, եւ թաւ չչափա- զանցեր ժողովրդեան զգացումը երբ կ'ըսէ թէ զօրավարին մահը 'անողորմ եւ ահադին սուգ մ'է բանակին եւ Ֆրանսական հայ- րենեաց համար:»

—Ալգաս-Լորէնի դերմանական ուղմա- փորձերէն ետքը Պատէնի եւ Վիւրթեմպեր- քի մէջ ռազմափորձեր կատարուեցան, որոց ներկայ էին Վիլհելմ Կայսր եւ Իւստ- ֆանժանդ իշխանը: Կայսրն ուղերձ մը խօսելով Քարլսրուհէի մէջ՝ մասնաւոր չնորհակալութիւն յայտնեց Պատէնի Մեծ Դուքսին, իւր հօրաքրոջ ամուսնոյն, որ վերջին ընտրութիւններէն անմիջապէս ա- ռաջ ի նպաստ զինուորական ծրագրին յայ- տարարութիւն մը հանած էր, որ մեծա- պէս օգտակար եղաւ ծրագրին ընդունե- լութեան: Կայսրը յիշեց նաեւ թէ իւր զինուորական ծառայութիւնն սկսած էր ի Պատէն եւ թէ միակ զօրագունը որում երբեք հրամայած է՝ Պատէնցոց զօրագունդ մ'էր: Յառաջագոյն ըրած ուղերձի մը մէջ Նորին Վեհափառութիւն յիշեց թէ Պատէնի Մեծ Դուքսն էր առաջին անգամ կեցցէ գոչողը երբ Վիլհելմ Ա. Գերմանիոյ կայսր պսակուեցաւ ի Վերսայլ:

Շաբաթ օր ռազմափորձերուն վերջ տըր- ուեցաւ Շիթլիկարթի մէջ զօրահանդէսով մը, յորում Կայսրը Վիւրթեմպերկի թա- գաւորին առջեւէն անցաւ ի զուլիս այն զօ- րագնդին որոյ պետն է: Ապա թագաւորը Կայսեր առջեւէն անցուց հինգ զօրագուն- դեր, Ձօրահանդէսէն ետքը արուած հաց- կերոյթին մէջ Նախորդի իշխանը մասնաւոր պատիւներու արժանացաւ Կայսեր եւ թա- գաւորին ու թագուհւոյն կողմէ: Իշխանն ըսաւ թէ միշտ հաճոյքով պիտի յիշէ իւր ուղեւորութիւնն ի Գերմանիա: Կիրակի օր Իտալիոյ դահաժառանգ իշխանը սիրալիը եղանակաւ հրաժեշտ առնելով Վիլհելմ կայս- րէն Իտալիա ուղեւորեցաւ: Նոյն օրը Կայսրը Հունգարիա ուղեւորեցաւ ռազմա- փորձերուն ներկայ գտնուելու համար: Նորին Վեհափառութիւն ռազմափորձերուն կեդրոնն եղող Կուէնդ քաղաքին կայա- րանին մէջ զիմաւորուեցաւ Ֆրանց Նոգէֆ կայսեր, արքիդուքսերուն եւ Քախոքի կոմսին կողմէ: Ժողովուրդն զՆորին Վեհա- փառութիւն ողջունեց այնպիսի ոգեւորու- թեամբ զոր Վիլհելմ կայսեր ներկայու- թիւնը միշտ կը յարուցանէ յԱւստրիա- Հունգարիա: Նաեւ Սաքսոնիոյ թագաւորը եւ Անգլիոյ թագուհւոյն երրորդ օրդին, Քինթթի դուքսը, որ վերջերս բարձր պաշ- տօն մը ստացաւ բրիտանական բանակին մէջ, ներկայ գտնուեցան աւստրիական ռազմափորձերուն: Նախորդի իշխանն եւս պիտի հրաւիրուէր ռազմափորձերուն, եթէ արդեւ չըլլար Էլէէլի դժուարութիւն մը, որ քանի մը տարիներէ ի վեր կայ: Աւստ- րիոյ կայսրը Պապին զգացումները չլիրա- ւորելու համար դեռ ի Հռոմ փոխադարձ այցելութեան գացած չէ Ումպերթոյ թա- գաւորին, որ Վիէննա այցելած էր:

—Ֆրանսացիք զրեթէ հակամիտեալ էին վրէժ լուծել Լորէնի մէջ կատարուած ռազ- մափորձերուն եւ Իտալիոյ դահաժառանգին

հոն ըրած ուղեւորութեան համար, սակայն այժմ զիրենք կը մխիթարեն եռանդեամբ պատրաստութիւններ ընելով ուսական նաւատորմն ընդունելու համար ի Թուրքի: Ինչպէս ֆրանսական Տէպա լրագիրը կ'ըսէ, «Ֆրանսա ժամանակէ մը ի վեր չէր կրցած իւր աչքն ու ականջը չդարձունել դէպ ի Մէյ, եւ ուրախալի է որ այժմ կրնայ զայնս դարձունել դէպ ի Թուրքի»: Նոյն թերթը Գերմանիոյ կայսեր համար կ'ըսէ թէ «մեր սահմանադիրն վրայ կայնելով, ձեռքը իւր սուրին երախակալին վրայ, խաղաղութեան վրայ կը խօսի այնպիսի լեզուաւ որ գրեթէ սպառնալիք կ'ենթադրէ»: Եւ կը յարէ թէ Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ սպառնալիքներն սերը լոյ պաշտպանողական են եւ ուստի Թուրքի հանդէսները չեն կրնար կասկած տալ ու եւ մէկուն, մինչ Ֆրանսացւոց սիրտերուն կու տան սա մխիթարական ապահովութիւնը թէ իրենց սիրեցեալ հայրենիքը մինակ չէ:

Ոմանք կը կարծեն թէ ուսական նաւատորմն այնպէս թիւնն այս ժամանակին յարմարեցում է ուսական փոխառութեան ստորագրման նպատակով համար Ֆրանսայի մէջ: Զրոյց կը չըլլի թէ Ֆրանսա ածուխի կայան մը պիտի յանձնէ Ռուսիոյ Միջերկրականի մէջ, եւ թէ իտալիա եւս նոյն նպատակաւ Գերմանիոյ պիտի թողու իւր ծովեզրաց մօտ դառնալով փոքր կղզի մը: Եւրոպական քաղաքականութեան աղդող ուրիշ զրոյց մը եւս սա է թէ բանակցութիւնք յառաջ կը տարուին զՇուէտ եւս Երբեակ Դաշնակցութեան անդամակից ընելու համար:

—Կը հաշուուի թէ Յունաստանի մէջ ձիւթապղնձի բերքը անցեալ տարւոյ բերքին եռապատիկն է, եւ թէ արտածելի ձէթի արժէքը պիտի ըլլայ 10 միլիոն ֆրանք:

—Դոնտոնի մէջ ի նիւտ դուրսդուած է արքայական յանձնախումբ մը որ քննութիւններ պիտի կատարէ Հնդկաստանի եւ Զինաստանի միջեւ կատարուած ափիոնի առեւտրոյն նկատմամբ: Ականատես անձինք բացատրած են ափիոնի մոլութեան դէշ հետեւանքները, եւ այդ առեւտրոյն դատապարտութիւնը ջատագոված են:

—Ֆրանսական Տէօնքէրք քաղաքն անցեալ շաբթու տունց 100⁰⁰ տարեգարծն իւր պաշարման Անդղիացւոց կողմէ: Այդ առեւն Անդղիացիք կը գտնուէին վիթթորիա թաղուհւոյն հօրեղբօր, Եորքի դուքսին, հրամանատարութեան ներքեւ, եւ մեծ կորուստով ետ մղուեցան:

—Փարիզի պաշտօնաթերթը հրատարակած է նախագահին ստորագրութիւնը կրող պաշտօնադիր մը, որով կը կազմակերպուին 1900ին Փարիզի մէջ կատարելի արուեստահանդիսին պաշտօնէութիւնները: Առաջարկեալ տնօրինութիւնը նման են 1889ին ձեռք առնուած տնօրինութեանց: Մ. Ալֆրէտ Փիքառ ընդհանուր գործակալ անուանուած է: Հարիւր անդամէ բաղկացեալ գերագոյն յանձնախումբ մը եւս կազմուած է Հանրագումար շինութեանց նախարարին խորհուրդ տալու համար այն բոլոր խնդրոց վրայ զորս նախարարը կ'ենթարկէ յանձնախումբին նկատողութեան:

—Թրանսիլի միջազգային համաժողով մը, որ վերջերս գումարուեցաւ Փէշթի մէջ, որոշում մը ընդունեց, որով կը յանձնարարէ Բուխարէի կողմերու համար իրիւր շարժիչ զօրութիւն երկտրականութիւն

գործածել, եթէ քաղաքը կամ աղբային իշխանութիւնք ծախուց օգնեն: Առանց այսպիսի նպաստի՝ երկտրականութեան գործածման դրամական արդիւնքները միշտ գոհացուցիչ եղած չեն:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եպարքոսութեան խորհրդական Մէհմէտ Թէվֆիկ փաշայի ֆէլեթութեան աստիճան շնորհող Բաշաբէն ընթերցումը շաբաթօր կատարուեցաւ արժանաւայել հանդիսիւ, եւ վիէննայի օսմանեան դեսպան Զիյա փաշայի եւս նոյն աստիճանը շնորհող Բաշաբէն ընթերցումը կատարուեցաւ երկուշաբթի օր:

Սոֆիայի կայսերական պատուիրակ Ռէշիտ պէյ, որ ժամանակէ մը հետէ կը վարէր այդ պաշտօնը, թոյլտուութիւն խնդրեց որ այլ եւս Պուլկարիա չդառնայ: Ռէշիտ պէյի խնդիրն ընդունուեցաւ, եւ անոր յաջորդ կարգուեցաւ Արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնակներէն Նէպիլ պէյ:

—Հանրագումար շինութեանց նախարարութեան երկաթուղեաց ճիւղին տնօրէն Խայրի պէյ եւ նոյն նախարարութեան ճարտարագէտ խորհրդական Մ. Կալան, որոց պաշտօն յանձնուած էր Անատոլիոյ երկաթուղին իւր ամբողջութեամբ քննել, իրենց պաշտօնն աւարտելով Կ. պոլիս վերադարձան: Հանրագումար շինութեանց նախարարութեան մատուցեալ տեղեկագրին մէջ այս քննիչք կը վկայեն թէ երկաթուղին եւ անոր յարակից շինութիւնք, ինչպէս, փապուղիք, եւս, լաւ շինուած են եւ գոհացուցիչ վիճակ ունին:

—Գաղթականաց յանձնաժողովը Պայազիտի Գարա Բիլիսէ գաւառակին մէջ հաստատած է 1,270 գաղթականներ որոց մէկ մասը Կարսէ եկած էին եւ ուրիշներ գաւառանց եղերու կը վերաբերէին:

—Նոր վիճակագրութեանց նայելով Պուլկարիոյ պետական հողերու արժէքն է այժմ իւր 830 միլիոն ֆրանք: Այս հողերը կը բաղկանան 991,000 հեքթար անտառէ, 537,000 հեքթար արտէ, եւ անոնց վրայ կը գտնուին 2,508 մեծ եւ փոքր շէնքեր: Դանի որ երկրագործութեան մասնաւոր նախարարութիւն մը հաստատուած է, յանձնախումբ մը պիտի կազմուի որոյ պաշտօնը պիտի ըլլայ ուսումնասիրել պետական հողերու հասոյթն աւելցունելու միջոցները:

—Պուլկարական Թուրքիոյ դիւղին մօտ, Սոֆիա—Չարիպոլտ երկաթուղւոյն վրայ, ածխանք մը գտնուած է:

—Լէվանի Էրաւի թղթակիցը կը պատմէ թունաւորման հետաքրքրաշարժ դէպք մը, որ անցեալ շաբթու պատահած է ի Պուլկարիայ, Զմիւռնիոյ մօտ: Միւս անուն անձ մը զաւակ մը ունէր որ մորթային բորբոքումէ կը տառապէր: Պառաւ կանայք անոր խորհուրդ կու տան նպարաւաճառէ մը դեղ մը գնել եւ տղուն մարմնոյն վրայ քսել: Մարդն այսպէս կ'ընէ, եւ տղան անմիջապէս ջղաճգութիւններ կ'ունենայ ու կը մեռնի: Տր. Մանի կանչուելով այդ դեղէն կատուի մը կու տայ, որ տասն վայրկեանէն կը մեռնի: Դեռ դիտուած չէ թէ ինչ տեսակ թոյն էր այս, բայց խանութպանը ձերբակալուած եւ խանութը փակուած է:

—Վերոյիշեալ լրագրին Զմիւռնիոյ թղթակիցը Զմիւռնիոյ բազմամարդութիւնը ցուցնող վիճակագրական ցուցակ մը զրկած է, որոյ համեմատ այդ քաղաքն այժմ կը

պարունակէ 300,000 բնակիչ, որոց 87,000 Մահմետական են, 138,000՝ Օրթոքսոք 29,000՝ Հրեայ, 22,500՝ Կաթոլիկ, 20,500՝ Հայ, 7,000՝ Բողոքական, Պարսիկ, եւս Հաստատուն բնակութիւն չունեցող անձանց թիւն է 2,000: Մահմետականաց Հրէից մէջ են Պուլկարիայէ եւ Ռուսիայէ եկած գաղթականներ, որոցմէ վերջին տարիներս 47,000 անձինք հաստատուած են ի Զմիւռնիա, այսինքն իւր 40,000 Մահմետականք եւ 7,000 Հրեայք: Լէվանի Էրաւի թղթակցին հաշիւք, եթէ ճիշդ է, կը ցուցնեն թէ Թուրքիոյ երկրորդ քաղաքին բազմամարդութիւնը շատ արագ աւելցած է: Որչափ քննած ենք, վերջին հրատարակուած օտար-աղապանք Զմիւռնիոյ բնակչաց թիւը 150,000էն 160,000 հաշուեն, եւ այս մեծ սխալ է:

—Գոնեայի կուսակալութեան Աղէքս քաղաքին մէջ երկու փոքր տղայք պարեն: Տղայոց ծնողքը տունէն դուրս ելլելու զանոնք առանձին կը թողուն, սակայն իրենց մեկնելէն քիչ ետքը տան մէջ հրկիւնէն: Երբ ծնողք ետ կը դառնան, տեսնեն որ բոցերը արդէն պաշարած են այն սենեակը յորում տղայք փակուած էին: Դրացեաց օգնութեամբ կրակը կը մարդկային դժբաղդ տղայոց ածխացեալ մասերը վրայէն կը գտնուին:

—Հոռէյտայէ հասած նամակներ կը ցուցանեն թէ քանի մը օր առաջ սաստիկ անձրեւ տեղացած է Ենթինի կուսակալութեան Բաճիլ գաւառին մէջ եւ արեւմտի ողողումներ յառաջ բերած է: Զուրկը շատ արտեր աւերած են: Հոռէյտայի մէջ նաւակներ ծովեզրեր իյնալով խորտակուած են:

—Եպարքոսական հրամանաւ Տիգրան կերտի կուսակալութեան իշխանութիւն կարգադրութիւններ ըրած են ցամաքային նաւահանութեան կուսակալութեան գտնուած ճանիւները:

—Էջմիածնայ Սինդիկն անդամ երկու պիսկոպոսք, որ Աղեքսանդրիայէ վիզնա ուղեւորած էին, վիէննայէ եւս մեկնելով Օտեսոս գացած են, եւ անտի Պաթումի ճամբով Տիգրիս ուղեւորած են:

—Առողջապահական վարչութեան որոշմամբ Պաթումի եւ Հոփիայի միջեւ գրանցուած ուսական ծովեղբէն կողմ նաւերուն վրայ զրուած բաւանդային պայմանաւ ժամը տասն օրէն հինգի իջուցուած է:

Բսանեւէն օրս ժամու Բսանեւէն գրուած է նաեւ Համպուրկէ եկող նաւերուն վրայ:

ԱԶԴ

Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանին տնօրէն Մր. Զէմպլըս Խմբագրութենէս կը խնդրէ ծանուցանել թէ դպրոցին լեցուն ըլլալուն համար այլ եւս նոր աշակերտ չկը նար ընդունուի:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Սեպտ. 11/23, 1893			
Գոնաղիտէ	24	2	Բուժ. երկ. բաժին 88
Պարտուց	3	արդարման	Թղթարարմ (Թասթէ)
Տեւոյն Գայմէսի	19	20	Թաճիկութը 0 մ. 87
ԴՐԱՄԱ, 0 մ. 100 է			
Մէճիտիյէ	107	39	Ռուսիոյ բժշ. 87
Մէթալիք	97		Նարուէն 51
Պէշիք	101	40	Գրեմից 110
Աւթըլէ	101		Անգլ. ոսկի
Մանէթ Թղթարարմ 8 73			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՌԱ ՊՅՈՒՆԵՆ
Ֆինանսընթ Եղոնը, Ամերիկաց Խառն